

Dok sednem za svoj stol, za to steklo, ja navek morem slikati

Razgovor s naivnim umjetnikom Stjepanom Ivancem u povodu 50. obljetnice prve samostalne izložbe

Razgovarala

VLATKA ŠELIMBER

Kladare su malo podravsko selo pokraj Pitomače u kojem živi Stjepan Ivanec, naivni umjetnik svjetskog glasa. Ove je godine obilježio 50 godina od svoje prve samostalne izložbe u Zagrebu. Te 1972. godine, izlažući prvi put uopće u svojoj slikarskoj karijeri, vinuo se u vrh hrvatske naivne umjetnosti. Precizno oko galerista i kolekcionara na izložbi je prepoznalo veliki talent ovog podravskog umjetnika koji je tada raspredao veliki dio izložbenih primjeraka i tako stvorio uvjete koji su mu omogućili da svoj život u potpunosti posveti slikarstvu.

U opisu izložbe koja je bila postavljena u Galeriji Lotrščak u Zagrebu od 23. ožujka do 1. travnja 1972. zapisano je: *Stjepan Ivanec rođen je u seljačkoj porodici 22. X. 1953. god. u selu Kladare, nedaleko Pitomače. Prva četiri razreda Osnovne škole završio je u rodnom selu, a četiri preostala u Pitomači. Nakon Osnovne škole želio se, kao izraziti slikarski talent upisati u Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu, ali njegovi roditelji, koji su pored njega imali još dvoje djece, nisu bili u takvoj novčanoj situaciji, da bi mu tu želju mogli i is-*

puniti. Zato Stjepan Ivanec ostaje na selu, gdje zajedno s ostalim ukućanima obavlja teške seljačke poslove. No, kist i boje i dalje ostaju njegove najmilije igračke. Stjepana Ivanca život kao da je odlučio sačuvati od svih utjecaja izvan naivne umjetnosti, usmjeravajući njegov talent u pravcu iskonskog podravskog slikarstva.

VŠ: Njegov slikarski potencijal prvotno su prepoznali učitelji u Kladarama i Pitomači.

SI: Od malih nogu, od 5. godine, volio sam črčkati šibom po pješčanim stazama. Moj učitelj Marić, koji je ujedno bio i moj susjed, vidio me i procijenio da znam crtati. U nastavku mog osnovnoškolskog obrazovanja isto je prepoznala i nastavnica Forko, primijetila je da sam drugačiji. Moje se črčkanje nastavilo do 16. godine, kada sam naručio prve uljane boje iz Virovitice koje mi je prijatelj kupio i donio, govori Ivanec o svojim početcima.

VŠ: Pamti svoj prvi susret s naivnom umjetnošću na izložbi u pitomačkoj starijoj školi na kojoj su izlagali Ivan Generalić, Mijo Kovačić i Ivan Lacković. Tada je imao 13 godina.

SI: Naivna umjetnost bila je jako popularna. Pitomača je bila prilično napredna i organizirala je izložbu tri najbolja imena naše naive. Tu sam se prvi put susreo sa slikanjem na staklu, po kojem je hrvatska naivna umjetnost posebna u cijelom svijetu. To je karakteristika hlebinskog kruga. Naiva je bila jedina umjetnost s kojom sam imao neposredan doticaj. U to se vrijeme nije često išlo u Zagreb, a kamoli u galerije. Originale umjetničkih djela do tada nisam ni vidio. U kuću nam je redovito dolazio Vjesnik u srijedu koji je moj tata volio čitati pa sam tamo pronalazio članke o naivnoj umjetnosti. Kod kuće sam slikao na staklu, ali nitko nije znao za mene, prisjeća se umjetnik.

Ivančeva se priča ozbiljnije počela razvijati od 16. godine, kada je duge zimske noći kratio slikanjem. U dvije godine rada njegov se slikarski opus proširio. Prijatelji su ga spojili s novinarom iz tada poznatog tjednika *Vikend* koji je, vidjevši njegova djela, odlučio organizirati spomenutu izložbu u Galeriji Lotrščak. To je, dotada, bila prva i jedina izložba tako mladog slikara u Zagrebu kojom je odmah na početku preskočio mnoge stepenice. U Kladare su dolazili kolekcionari iz Italije, Švicarske, Njemačke, a kasnije i iz Austrije, SAD-a i Francuske kako bi kupili njegova djela koje je odlikovala kvaliteta i poseban, jedinstveni stil. Slikarski talent otvorio mu je mnoga vrata, pa i ona medijskog svijeta. U kući Ivančevih mogu se pronaći brojni časopisi i katalogi značajnih europskih muzeja i galerija u kojima se piše o umjetniku iz Kladara, kao i poneka djevojačka pisma koja su tih dana nemilice stizala na njegovu adresu.

VŠ: Stjepan Ivanec jedno je vrijeme živio, stvarao i izlagao u Njemačkoj, u Düsseldorfu i Münchenu, no od gradskog sivila više ga se dojmila koloristika sela – kojom pripada, kojom se i vratio.

SI: Rođen sam na selu, u okruženju polja, boja. Meni je u gradu bilo teško. Vozio sam brze aute po Münchenu, ali to mi je bilo zasitno, pusto. Najljepše mi je bilo kada sam se vratio doma. Komunikacije su se već razvile pa nije bilo teško sjesti u auto i otići negdje kada je trebalo, a i dosta je ljudi dolazilo k meni – galeristi, kolekcionari, mediji. Neki kustosi su mi govorili da bih bio u prvoj garnituri naivnih slikara da sam se rodio nekoliko godina ranije jer sam ovako uvijek bio mladi slikar, najmlađi među njima, govori Ivanec napominjući kroz šalu da biti najmlađi sada i nije toliko loše.

VŠ: Karijeru je proveo kao slobodan umjetnik, a talent mu je omogućio da živi isključivo od slikarstva. Do sada je imao 500 izložbi u 25 zemalja diljem svijeta.

SI: Od 1980. do 1989. intenzivno sam izlagao u SAD-u, gdje sam boravio u New Yorku. Radio sam s jednom elitnom galerijom koja je moje slike izlagala u Miamiju, San Franciscu. Pouzdano znam da je moje slike kupovala Joan Collins, a izložbe je posjećivala i nekadašnja prva dama SAD-a Jacqueline Kennedy koju sam svojedobno trebao i posjetiti jer je imala kuću u blizini galerije. Ranije sam dosta izlagao u Italiji. Samostalnu izložbu imao sam u IG galeriji u Milanu, a skupo, u sastavu hlebinske škole, u tršćanskoj tvrđavi San Giusto te također u Milanu. Najvažniju samostalnu izložbu u životu imao sam u Kulturhausu u Austriji. Organizirao ju je dr. Otto Breicha koji je preferirao moj rad i dolazio k meni u Kladare. U istom muzeju, samo dva mjeseca nakon mene, izlagali su istaknuti umjetnici svjetskoga glasa Picasso, Hunderwasser, Chagall. Skupnu izložbu imao sam i u bečkom Muzeju 20. stoljeća, a direktor tog muzeja jednom je, prilikom posjeta, čak prespavao u mom ateljeu u Kladarama. U Ženevi

sam održao sedam samostalnih izložbi, a nekoliko puta sam izlagao u Parizu kao dio užeg kruga hlebinske škole, navodi Stjepan Ivaneć.

Od daljih destinacija na koje su putovala njegove slike vrijedi istaknuti daleki Japan, Novi Zeland, Australiju, Rusiju, Ukrajinu. Publika i struka više mu je puta iskazala priznanje nagradama.

VŠ: *Iako zahvalan, priznaje da njegova stvaralačka motivacija ne počiva na ubiranju lovorika, već na ispunjenju životne potrebe neodvojive od njegova identiteta – slikanju.*

Uvijek sam želio biti normalan. Slava može biti vrlo gadna, ometati te u poslu. Nikad je nisam volio. Mnogi mi poslovi dojade, ali slikanje ne. »Dok sednem za svoj stol, za to steklo, ja navek morem slikati.« Neki fragment, neko drvo, to me jako intrigira; mene inspirira nekoliko grana u prirodi, nebo. Vidim to, procesuiram i naslikam. Držala me i religiozna tematika, ne toliko puno, ali sam i nju

znao slikati. Kad mi je dojadio realizam, znao sam otići u svijet nadrealizma. Takvih je deset posto mojih slika. Odgovaralo mi je, držalo me da napravim te radove. Prije 30 – 40 godina slikao sam apokalipse, a sada se nadam da one neće postati naša stvarnost. Slikam sve, a mrtva priroda mi je jako draga. Čuvam sjećanja iz starih dana kada se još oralo na konjima. Sjećam se starih komora, pećnica, malih prozora; posjeta baki kod koje bih legao na stari krevet u maloj prostoriji grijanoj toplinom peći. To mi je ostalo u dobrom sjećanju. Kada sam hodao i trčao po poljima, uvijek bih stao kraj drvoreda, jalši, jasena, koje sam promatrao i prenosio u sliku. Vesele me filigranski detalji. Posvećujem dosta vremena svojim slikama i umjetnosti. Inače sam noćni slikar, zbog mira. Volim stvarati kada me nitko ne ometa, navodi umjetnik.

VŠ: Družio se s Ivanom Lackovićem i Ivanom Rabuzinom, a udaljenost Kladara od Hlebina omogućila mu je da razvija svoj jedinstveni stil, s vrlo malo ili nimalo utjecaja ostalih velikana hrvatske naivne umjetnosti.

SI: *Leži mi slikanje i vrlo brzo savladam koju god slikarsku tehniku. Držim se svog načina slikanja, uklopio sam se u svoj prepoznatljiv svijet. Svatko tko poznaje umjetnost zna kada sam ja autor slike. Taj moj način, črknem ja tu crtu svoju i izdaleka znam da sem to ja napravil. Onaj 'ko to dobro promatra isto more navćiti da je to moja crta. To je moj kôd, opisuje Ivanec. U posljednje vrijeme počelo ga je intrigirati slikanje na platnu u kojem se planira okušati.*

Njegova djela dio su stalne postave Muzeja naivne umjetnosti u Zagrebu, kao i Galerije naivne umjetnosti u Hlebinama, a osobno bi se volio uvjeriti u točnost informacije koju je pročitao u jednoj monografiji u kojoj je navedeno da je jedna njegova slika dio stalnog postava Međunarodnog muzeja naivne umjetnosti Anatole Jakovsky u Nici.

Zahvaljujući umjetnosti, doživio je brojne anegdote. U posebno lijepom sjećanju ostala mu je činjenica da je japanska princeza Akishino prilikom posjeta Hrvatskoj kupila upravo njegovu sliku zimskog pejzaža. Zanimljivo je i da je u svoje selo prvi donio fotografski aparat.

VŠ: Budućnost je fotoaparate učinila dostupnima svima koji imaju mobilni uređaj. »A kakva je budućnost naivne umjetnosti«, pitam sa znatiželjom.

SI: *Mislím da će taj pravac pomalo ući u povijest. Hlebínska naívna umjetnost je majstorska i teško ju je napraviti. Mladi za to često nemaju vremena. Osobno ne poznajem mlade naívne umjetnike, kaže Ivanec čiji pejzaži oslikavaju neiskvarenu, nepatvorenu Podravinu, potičući misli na bijeg u neke druge dimenzije. I zbilja, kao da ga je neka nevidljiva opna očuvala od vanjskih utje-*

caja i nije mu dala da se odmakne od naivne umjetnosti. Na sreću svih koji umjetnost cijene.

VŠ: Za kraj, zanimalo me kako sam umjetnik gleda na pravac koji mu je odredio život.

SI: *Riječi uvijek radije prepustim onoj koja s njima zna, Božici Jelušić. Meni je lakše izraziti se slikom. No za mene je naívna umjetnost posebna. Kao da me nevidljiva ruka čuvala i gurala u tom pravcu. Ja sam slikar, živim u tom svijetu, skromno zaključuje Stjepan Ivanec.*